

SLOVENSKO RAZSVETLJENSTVO

V avstrijskih deželah vladata v 2. polovici 18. stoletja t.i. razsvetljena absolutista Marija Terezija in njen sin Jožef II, ki sta pomembna predvsem po nekaterih reformah, ki so že upoštevale nove družbene spremembe, med njimi je najbolj pomemben vzpon meščanstva. V dobi od sredine 18. stoletja in tja do leta 1809 doživi naš literarni razvoj pomemben vzpon z uresničevanjem dobršnega dela programa, ki so ga zasnovali predstavniki prerodnih krožkov. Ta program je drugačen od prejšnjih v tem, da zdaj ne gre v prvi vrsti le za slovstvo, ki je bilo potrebno v Cerkvi, temveč tudi zato, da se razvijejo tiste literarne zvrsti, ki so bile do sedaj zanemarjene, a vseeno sodijo v zakladnico vsakega kulturnega naroda in predstavljajo njegovo individualnost.

Pisci naših knjig so bili že od začetka skoraj izključno duhovniki. To se tudi v razsvetljenstvu ni bistveno spremenilo, kar je razumljivo, ni pa bilo nič čudnega, če duhovnik ni skrbel le za nabožno literaturo, marveč se je posvetil tudi posvetni knjigi.

Duhovnikom pa se v tistem času pridružujejo posvetni izobraženci. Izražajo se vse večje preradne težnje pri posvetni književnosti, manj pa pri nabožni literaturi.

Nove zvrsti razsvetljenske dobe so učbeniki, leposlovje, poučna literatura, jezikovni pripomočki in znanstvena proza.

Iz tega sledi, da razsvetljenci spodbujajo izobraževanje in na prvo mesto postavljajo razum. Tako se jezik začne razvijati, saj je preroditelj najpomembnejše, da dokažejo uporabnost slovenščine v posvetni literaturi. Razsvetliti, preroditi in dvigniti narodno zavest!

Predstavniki:

- Marko Pohlin
- Valentin Vodnik
- Anton T. Linhart
- Jurij Vega
- Žiga Zois
- Janez Damascen